

Redacția și Administrația:
Budapesta, VII., Nyár-utca 1.

Aci sunt a să trimitte tot felul
de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primese anunțuri cu
prețurile cele mai mederate.

Un numar 10 fileri.

ADEVÉRUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMIGĂ.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an --- --- --- 2 coroane
Pe 1/2 an --- --- --- 1 coroane

Pentru străinătate:

Pe 1 an --- --- --- 3 coroane

Pentru America:

Pe 1 an --- --- --- 1 dollar

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foaie pentru poporul muncitor roman.

Redactata de un comitet.

Apare in prima Vineri dupa 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

Răspândiți foile noastre.

Prin răspândirea foilor noastre,
nu faceți altceva, decât răspân-
diți ideia socialdemocrației prin-
tre poporul nostru românesc.

Pentru-că cea mai dreaptă și
sfântă idee e ideia socialdemo-
crată.

Pentru aceea am și făcut un
preț cât se poate de mic, ca să
le poată abona fiecare frate ro-
mân. Prețul abonamentului pen-
tru

„Adeverul“ și „Glasul Poporului“
laolaltă costă pentru Austro-Un-
garia 2 coroane la an.

Pentru străinătate 3 coroane,
iar pentru America 1 dolar.

Banii sunt a se trimitte pe adresa
„Adeverul“, Budapesta, VII. ker.,
Nyár-utca 1. sz.

Frați Români! Agitați în inte-
resul foilor noastre.

Istoria sindicală și politică din trecut.

Cu un an suntem mai bătrâni, cu un an
suntem mai înaintați în învățăturile pă-
tanelor și a prigonirilor.

Altul nu mai seriem la datul 1908, pen-
tru-că l'am înmormântat pentru întotdeauna.
Acest an e de mare însemnătate pentru noi.
Pentru-că în anul 1908 au fost provăzute
toate scriptele de nenumăratele pedepse ce
le-au pus guvernării pe frații și pe presa
noastră.

Acest an 1908 va rămânea ca document
pe viitor a multor prigoniri.

Acest dat, în care au fost prevăzute or-
dinațiunile ministeriale, prin cari au fost
disolvate și răsvrătite multele sindicate mun-
citorești, societăți de ajutorare etc.

C'un cuvânt, guvernării coaliționiști de
azi, au căleat și calea în picioare cele mai
elementare drepturi ale cetățenilor acestei
țări cari sunt — libertatea presei și dreptul
de întrunire.

Incă câte guverne am avut până acum,
dela înființarea parlamentarismului în Un-
garia, dacă nici n'au făcut ceva bine popo-
rului de jos, dar nici nu au stricat atâtea,
și nu au făcut atâtea sărădelegi și barbarii
în contra muncitorimeii, cât a făcut guvernul
coaliționist de azi, de 3 ani de când stă la
putere.

Inșă cu toate astea muncitorimea stă ne-
clintită, luptă înainte cu o energie și mai
mare ca în trecut.

Parlamentul nostru de azi, nu e adevăra-
tul parlament, pentru-că lipsește din el tri-
mișii adevărați ai poporului. Acest parla-
ment ne-a arătat că ei nu sunt pentru noi
ci numai și numai pentru capitalism, de
unde apoi putem să învățăm destal din
multele prigoniri în cari luăm parte azi.

Poporațiunea care e eschisă dela toate
afacerile publice, numai de sub dările pu-
bliche nu, aceasta poporațiune încontinuu s'a
inmultit, așa, că azi face cea mai mare
parte, dar în restimpul acesta li-s'a inmultit

și năcazurii și lipsele, și cu toate aceste
totuși au căutat ca să înainteze pe calea
culturei și-a științei, precum au căutat calea
de scăpare și de mântuire, pe care au și
găsit-o.

Adevărata cale pe care o au găsit, și pe
care vor merge de aici înainte e **socialis-
mul**, singurul mântuitor al întregii ome-
niri de pe pământ.

Pe această cale a socialismului, nu nu-
mai noi, ci o mare și numeroasă tabără de
pe întreg rotogolul pământului înaintează.

Această mare și puternică tabără nu se
razimă pa armă de fer, ci pe arma culturai
și a științei.

Această numeroasă tabără, nu e bazată
pe averi, și nedreptăți, ci pe dreptate și pe
adevăr.

Această puternică tabără înaintează cu
pași repezi spre mântuirea omenimei.

Muncitorimea conștientă din celelalte țări
și-au câștigat întru câțva drepturile ce li-se
cuvin de oameni. În cele mai multe state,
există — **parlamentele poporului**, în cari
se trimit adevărații trimiși ai poporului, și
cari se aleg pe baza **votului universal și
secret**.

Tot asemenea luptăm și noi de zeci de
ani de zile, pentru cucerirea **votului univer-
sal și secret**.

Pentru punerea și zidirea sănătoase a
acestei temelii a votului universal și secret
nu este ertat ca să cruțăm nimic, ci din
contră să jertfim tot ce se recere și ne stă
la dispoziție.

Pe lângă aceea trebuie să fim cu mare
băgare de seamă, că guvernul coaliționist
când a venit la putere, și-au luat însărcina-
rea de a realiza **adevărul drept de vot uni-
versal și secret**. Inșă azi caută al falsifica
prin **votul plural și deschis**.

Ca să poată introduce în lege **votul plu-
ral**, ministrul Andrassy, dimpreună cu nece-
pabilul Francisc Kossuth și-au propus, că
vor șterge și sămânța socialismului din
țara asta.

Au pornit năvăliri în contra noastră din
toate părțile și anume **disolvând sindicatele
și grupele, societăți de ajutorare etc., una
după alta**, adunările le oprese, presa no-
astră încontinuu e pusă sub acuză, i-se face
procese, oratorii, scriitorii și conducătorii
noștri nu-s altceva decât martiri ai secolu-
lui al XX-lea.

Dlor cred, că dacă vor comite astfel cu
muncitorimea, atunci va putea băga frică în
ei, așa, că li va putea aplica din nou în
jug, li vor putea face și mai iobagi ca
înainte de 48, și il va putea despoia de
drepturile ce le mai are.

Până când va merge asta tot așa, oare
nu trebuie să protestăm în contra unor ase-
menea sărădelegi, oare nu trebuie ca să ne
ridicăm fruntea și mâna puternică în contra
unor asemenea barbarii?

Ba da, trebuie cât de ingrabă, că nu e
timp de perdut. Că dacă vom tăcea noi,
atunci pământul și petriile se vor zgudu și
vor striga răzbunare.

Trebuie să dăm dovezi la lumea întreagă
cumea suntem și trăim și nu trebuie să stăm
în nepăsare ci să-i arătăm înțeleptului So-
lomon de Andrassy și neputinciosului de
Kossuth, că ei sunt prea mici și nu vor fi

în stare ca să *nimicească socialismul*, și să
știe Dlor:

Că până lumea sus va sta
Socialismul va exista
Până lumea va peri
Socialism tot va fi!

Ei ne-au provocat și ne provoacă încon-
tinuu la luptă, inșă noi până acum am stat
nepăsători, și ne-am purtat cam moale, dar
acum trebuie să ne reculegem puterile și să
le înapoiem loviturile, așa ca pe viitor să
nu mai aibă poftă de-a ne provoca din nou
la luptă.

Trebuie să adevărim, că știm să luptăm
pentru drepturile noastre și suntem în stare
a ne însuși pentru votul universal, mai
mult decât pentru anexarea Bosniei și Her-
țegovinei.

Iar pentru ca lucrarea noastră să aibă un
succes și rezultat bun, trebuie să muncim
cu toții, să facem agitație printre poporul
nostru, ca să fie membrii ai partidului no-
stru, așa, ca pe când vom intra în luptă,
să fim număr înzecit.

Precum foile noastre „Adeverul“ și „Gla-
sul Poporului“ să le facem puternice, un
muncitor român să nu fie în această țară,
care să nu fie abonat la ele.

Remus Pop.

RĂVAȘ.

Moartea deputatului Brediceanu.

Coriolan Brediceanu, deputatul cercului
Oravița a murit mai zilele trecute. El era
membru al clubului național român. A fost
ales de deputat pentru dieta țării, cu program
național. Inșă nici nu s'a răcit bine, când
s'a și început o luptă crâncenă în cercul
Oraviței, pentru alegerea noului deputat.

Cu program național e candidat, **George
Pop de Băsești**, președintele partidului na-
țional român, iar cu program guvernamen-
tal e candidat **Siegescu**, profesor la univer-
sitatea din Budapesta. Mai sunt și alți doi
candidați 48-iști.

Lupta la tot cazul o fi între **Pop de Bă-
sești și Siegescu**.

În Dumineca trecută dl **Siegescu** a ținut
la Oravița vorbire de program, dar n'a amin-
tit nimic de **votul universal și secret**.

S'a făcut uitat după-cum se vede. Inșă
să nu uităm, că i cu program guverna-
mental.

Starea cercetărilor sindicatului muncitorilor în fer și metal.

După-cum am fost amintit în unul din
numerii noștri trecuți, că ministrul de in-
terne Andrassy a dat ordin, ca să se sus-
pendeze **sindicatul muncitorilor în fer și
metal**, după care s'a pornit o cercetare se-
veră din partea autorităților.

Sindicatul era învinuit, că cu ocaziunea
demonstrației dela 8 Octomvrie anul trecut
în sindicat s'ar fi împărțit muncitorilorilor
bâte de fer, revolvere etc.

Autoritățile în timpul cercetărilor au strâns
un car de acte, c'un cuvânt au întors me-
sele de scris, au spart fiocurile, au pus
toate mobilele ce se aflau în cancelariile
sindicatului claie pe grămadă, numai acte
compromitătoare să iasă la lumină.

Insă durerea d-lor, că n'au găsit nici acte compromițătoare, nici băte de fer și nici revolvere.

Așa, că negăsind ce-au căutat, ca totuși să caute un nod în papură, au strâns tipărituri, scrisori private, liste de statistici etc., și au declarat cercetarea de încheiată. Așa, cum au strâns actele, le-a înaintat *facum-pacum* ministrului *Andrássy*.

Acum soarta *sindicatului muncitorilor în fer și metal*, atârnă dela *Andrássy*.

Insă asta o așteptăm cât de îngrabă, ca să știm rezultatul.

Kossuth și „Népszava“.

Lucru știut, că Kossuth Franți, fiul lui Kossuth Lajos, de loc nu se poate împăca cu ideile democratice, dar mai puțin cu socialismul, pentru-că e cam nervos, și nervositatea a căpătat-o în urma reumei de care suferă.

Înainte de asta purta ismene de culoare roșu-alb-verde și azi le-a schimbat cu culoarea negru-galben.

Și fiindcă foaia noastră „Népszava“ îi descrie toate mișcările dumniului, toate faptele mârșave ale dumniului, s'a hotărât împreună cu inășul seu *Szterényi*, ca să-și răsbune asupra foaiei noastre „Népszava“. Insă cum? Ei doi sunt atotputernicii căilor ferate ungare, ei au omorât și *sindicatul și organizațiunile muncitorilor dela cale ferate ungare*, și dacă nu vor putea omorâ foaia „Népszava“, dar cel puțin o ciupește, au dat ordin, că foaia noastră nu e permis de a se mai vinde prin gările (stațiuni) căilor ferate ungare.

Insă d-lor prin fapta această mârșavă, au dat o nouă lovitură libertății presei din Ungaria. Insă muncitorii conștienți vor ști să de-a răspuns noului atentat al Kossuth-Szterényi, contra foaiei noastre „Népszava“, vor ridica numărul indoit al abonenților.

Esit din temniță.

Tovarășul *Ioan Schuster*, care a fost condamnat la 8 luni temniță de stat, pentru-că a scris niște articole în foaia noastră *Adevărul*, în care procurorul a găsit agitație contra clasei de sus.

Tovarășul *Schuster* cu data de 17 Februarie n., în urma împlinirii pedepsei a celor 8 luni de închisoare, a părăsit temnița de stat din Segedin.

Acum cu puteri indoite va intra din nou în șirurile luptătorilor, pentru libertatea poporului.

Nu-i iubire — decât fățarnicie!

Dela buricul pământului — în cracul Târnavelor se află orașelul Blaj, cu circa 2500 de suflete, fondat de I. episcop gr-catolic I. Clein. În acest orașel se află diferite școli, precum rezidența metropoliei române gr-catolice, cu *întreagă esenția științei christe*, și chiar aici să comit cele mai mari nedreptăți și jefuiri.

La anul 1874 curtea metropolitană a segregat puțină pășune ce o avut opidul pentru susținerea foșpoantelor și o adăugat-o la curtea metropolitană.

La anul 1897 curtea a comasat micul hotar și la schimbat de 160 jugăre catastrale, din care ni-s'a luat a treia parte din cimitiruri, târg de vite și drumuri, pe când la curtea metropolitană, pământul a crescut cu vre-o 70 jugăre, iar noi am rămas fără pământ și pășune, nu avem unde să scoatem peste vara întreagă un porc sau o vacă la mâncare.

Pe lângă aceste fatalități — toate veniturile și vămurile dela oraș sunt ale curții, așa că noi locuitorii Blajului trebuie să susținem prin repartiții orașul la rangul cei compete.

Și ce avem noi dela curtea metropolitană sau dela stat?

Dările cele mari ce ni-se pun din an în an pe cap. Asta ne e răsplata.

Până eri-alaltăeri locuitorii Blajului mai puteam lua locuri în arândă, dară acum nu se mai poate, de oare-ce se lucră în regie și sunt luate de canonici.

*

Studentilor mai avuți li-se dă stipendii, îi bagă în internate, iar pe cei săraci îi delătură, sub pretext, să învețe meserii. Vedeti cât sunt de fățarnici clericali noștri. Dar oare aceea cari au lăsat stipendiile, nu pentru băteții săraci le-a lăsat, cari doresc a învăța? Ci nu pentru aceea bogați, cu protecții. Cei bogați fie cât se poate de tâmpiți, primesc stipendii, cei săraci fie oricât de cuminți, îi delătură, ca să învețe meserii.

(Așa-i la Blaj, la Sibiu, așa-i și la Budapesta la fundațiunea „Gojdu“ și așa-i peste tot locul unde popii manipulează fundațiunile de stipendii. Chiar și marele poet *Alexandru Petőfi* a zis: „Unde popa ridică cuvântul, acolo dreptatea-i restignită. Red.)

*

Măestrii încă avem mulți după numărul locuitorilor, care încă o duc foarte rău, traiul scump, câștigul foarte mic, nu-i așa ca în fabrici sau ateliere mari, de unde nu se găte lucrul nici-odată, încetul cu încetul va trebui să piară muncitorii români din Blaj, rămânând numai inteligența și clericalismul.

Am cercat și noi în unire cu dâșii a face o bancă de credit un „Consum“, dară nu mai până atunci ne-a lăsat între dâșii, până au scris acții și au căpătat concesiunea, după aceea încetul cu încetul ne-a dat afară din direcțiune și comitet, așa, că „Consumul“ ni-l'au păpat, de oare-ce numai ieri de ieri au fost în direcțiune precum în comitet.

În 1883 am făcut noi meseriașii de toate neamurile o „Bancă“ din a cărei venite cu timpul să se poată plăti toate repartițiile orașului, iar văzând intelectualii răuvoitori întreprinderea internațională nu le-a convenit cu toate, că populațiunea Blajului e mixtă, s'au pus pe întrecute, numai ca să ne poată strica, a face bănci cu caracter național, cari cu vreme iară să cadă spre binele și folosul unei clici hemnisite și jefuitoare.

*

Ce folos avem de multele reuniuni ce le avem în Blaj, nici una nu-i care să apere interesele muncitorime române. Cultura o dau muncitorime române prin maialurile, petrecerile și balurile cari se dau tot mereu numai ca să poată storce bani dela noi, aducându-ne la sapă de lemn. Apoi mai vin cu diferite colecte, să adunăm bani pentru biserici, pentru zidiri de case popești, și mai știu și cu ce.

E destul, că dlor ne țin ea pe niște oi de tuns și de muls.

Insă s'a întâmplat, că nu am putut lua parte la reprezentațiunile teatrale date de doamna *Agatha Bărsescu* din 29 și 30 Decembrie 1908, și pentru-că nu am luat parte, ne publicați în „Gazeta Transilvaniei“ Nr. 226, „ca pe cei mai nepricepuți și prea de tot ignoranți“.

Curată fățarnicie, să vede nepriceperea și ignoranța la toți de pe fetele D-Voastră, că nu a-ți combătut nici unul prostia vătămătoare din „Gaz. Tr.“.

D-na Agatha Bărsescu se va mulțumi și cu 840 coroane pe două seri din Blaj.

Iată, astfel stăm noi cu inteligența Blajului, ar dori ca să luăm parte la toate petrecerile ce le dau, insă nu ne întrebă pe noi meseriașii români, dacă avem eu ce merge? Dacă nu mergem atunci ne publică în gazetele dlor.

Insă muncitorimea Blajului, își va cunoaște pe viitor chemarea, că adevărata cultură și înaintare pe terenul economic și politic, numai așa vor putea câștiga, dacă se vor alătura de masa oriașă, care masă înaintază pe drumul socialismului.

Florin.

Cătră țărănimea română din Ungaria.

Frați Români!

Acum a sosit timpul, când și voi frați români trebuie să vă treziți din somnul cel de moarte, să lăsați nepăsarea în care ați trăit până acum și să priviți în jurul vostru, să vedeți răul, să vedeți mizeria în care trăiți de veacuri întregi.

Numai este de stat pe gânduri, oare nu vedeți voi nedreptățile ce să fac față de voi? Oare nu vedeți voi că zi ce merge toate să scumpesc? Și plata voastră nu se gândește capitalismul, căruia îi strângeți prin munca voastră bunurile pământului, ca să v'o mărească.

Dacă stați tot în nepăsarea în care vă aflați azi, atunci nici pâne, nici mălaiu uscat nu veți mai avea, veți fi siliți să periți de foame.

Voi lucrați dimineata de noapte și până seara târziu în dricul lucrului pentru o plată de nimic, pentru o plată de 40, 50 sau 60 cruceri la zi.

Dar oare asta e plată? Oare voi care aveți 5 sau 6 prunci îi puteți întreține? Cum am spus mai sus, abia cu puțină pâne uscată sau mălaiu ce mai aveți astăzi. Dar acum ce vă rămâne pentru îmbrăcăminte? Nimic. Trebuie să umblați goți, zdrențoși, ca vai de capul vostru.

Nimenea nu se interesează de voi. Conducătorii voștri de până acum, v'a lăsat în buna soarte a voastră.

Ear aceia, dintre frații noștri români, cari au puțin pământ, și lor nu le rămâne nimic, că până plătește darea cea mare de pământ, dare pentru bordeiul cel are și altele ce-i vine pe cap tot mereu, ba și bir popii și mai nu știu ce.

După munca lui ce-a făcut-o peste vară să alege peste iarnă cu nimic.

Apoi puteți vedea voi singuri, că toată truda noastră a muncitorilor de pământ, e o trudă zadarnică. Noi cari muncim din greu ne alegem cu nimic, iar cei-ce nu muncesc au de toate.

Apoi asta e dreptate pe acest pământ? Să zice, că noi înainte de revoluția dela 48, am fost jobagi și după revoluție am devenit liberi?

Da liberi se murim de foame. Că atunci jobagii, căpătau de mâncare dela nemeșu la care erau, dacă voia să-i luere. Insă astăzi suntem jobagi plătiți. Și ce plată? Am spus-o mai sus, 40 cruceri la zi. Apoi poțeste și-ți întreține familia dacă poți. Nu vei putea să-ți-o întretii, că pentru un om singur e prea puțin.

Insă ca să ne putem scăpa de această jobăgie trebuie ca să ne înfrățim cu toate popoarele din întreaga lume, să ne adunăm cu toții sub steagul roșu al socialdemocrației internaționale, să ne organizăm, să facem în toate satele și în toate orașele secțiuni românești ale partidului socialdemocrat, și așa să începem lupta contra capitalului.

Numai așa vom putea ajunge la țânta pe care de mult o dorim. Așa o să ne creăm o soarte mai bună. O să putem aduce la îndeplinire adevărata societate omenească, în care are să domnească, libertatea egalitatea și frățietatea, unde toți va trebui să luere, unde nu vor mai fi albine și trântori. oamenii vor fi toți de-o potrivă, care nu lucră, nici să nu mănânce.

De aceea frați români, căutați și vă organizați pe baze socialdemocrate și vestiți binele cel voește socialismul tuturor. Și Christos a spus apostolilor lui: *Mergeți și vestiți dreptatea!* Așa și voi vestiți dorința socialismului care este: libertate, egalitate și frățietate.

Azi a sosit timpul acela, când s'a dezvoltat mecanismul. (mașinăriile) vă înlocuște brațele voastre cu mașini, unde luerau înainte de asta 100 de muncitori, azi lucrează cu mașinile numai circa 25, așa, că 75 de oameni, pot să piară de

foame, sunt dați afară din lucru. Rămân pe străzi, cu familiile lor.

Asta să întâmplă, atât cu muncitorul de pământ, cât și cu cel dela fabrică.

Toemai îmi aduc aminte de cuvintele înțeleptului *Aristoteles*, care a trăit înaintea lui *Christos* cu 337 ani, zicând, că jobagii și munca jobagilor e mare lipsă, fără care nu poate fi societatea omenească, apoi spune mai departe, că muncitorii și munca numai atunci se va elibera, dacă vor fi unelte de muncă fără suflet, care să gate lucrul în locul muncitorului.

De ceea-ce a pomenit înțeleptul *Aristoteles*, iată c'au venit mașinările, cari gată singure lucrul, cu foarte puțini oameni cari nu mai le întocmesc, foarte iute și frumos.

Insă acum putem vedea, că cu toate, că au venit mașinările, acele unelte fără suflete, munca nu-i liberă.

Pentru-că ce să produce cu mașinele, e numai al clasei capitaliste, iar clasei proletare îi române după ele — *mizeria*.

Așadară frați români, muncitori de pământ și muncitori dela fabrici, una ne rămâne, ca să aducem dreptatea la lumina zilei:

Să ne organizăm într'un mănunchiu, să nu căutăm deschilnire de neam și de religie. Una să fim cu toții — *socialiști*, și atunci vom putea să ne cucerim drepturile noastre de oameni.

Socialismul nu voește să vă ia credința voastră. Nu. Fiecare poate să creadă în ceea-ce voește și crede că-i bună. Insă aceea cerem dela voi, în interesul vostru și pentru voi, ca să veniți în rândurile noastre, să luptați cu noi dimpreună, pentru câștigarea drepturilor noastre.

Și cum să vă organizați iată vă spun: În fiecare sat, în fiecare oraș vă strângeți 10—15 laolaltă și dintre voi să se aleagă un președinte, un notar, un cassar și 4 sau 6 membrii în comitet, și să începeți a ținea ședințe regulate, în un anumit timp, pe care îl fixați, când și unde, să țineți vorbiri așa cum puteți, sau dacă nu, unul să cetească câte ceva din cărți de-ale noastre socialiste, sau să cetească vre-un articol din foile noastre socialiste „*Adevărul*” și „*Glasul Poporului*” la colț și atunci să începeți a discuta asupra la ce ați cetit. Și așa mai departe.

Să țineți adunări în fiecare sat. Să înștiințați, și să cereți sfat dela comitetul regnicolar român din *Arad*, sau dela redacția foilor noastre „*Adevărul*” și „*Glasul Poporului*” despre înființarea secțiunii și numele curat a celor ce s'a ales în comitet. Și atunci de aici veți căpăta răspuns cum și în ce formă să lucrați.

Apoi eu toți să abonăm foile noastre „*Adevărul*” și „*Glasul Poporului*” cari sunt mai eftine, decât toate celelalte foi românești și mai bune pentru noi muncitorii români, cari costă laolaltă 2 coroane la an.

Deci cred, frați români, dela sate și orașe că cuvintele mele o să aibă răsunet în inimile voastre — să ne organizăm!

Incheiu cu cuvintele marelui nostru învățător *Carol Marx*, care a zis: *Muncitori din toate țările uniți-vă!*

Vasile Roca din Sătmar.
muncitor de pământ.

Loc deschis.*

„Racul” in Pesta.

Poveste serioasă de: Ioan Bulean.

În Budapesta pe strada *István-ut* Nr. 11, pe peretele fundamental al modernei zidiri e atârnată o scândură pleită pe care stă scris: „*NYOMDA*”. Cine voește de-a căuta localul *nyomdei*, trebuie să se întoarcă 4 pași înapoi ca să nimerească la treptele *Nyomdei*.

Așa și eu, după-ce am cetit, m'am întors la trepte și m'am coborât în pivniță. Pentru mine această pivniță e asemănătoare cu in-

Pentru cele cuprinse în rubrica aceasta (doctrina autorului) redacțiunea nu ia responsabilitatea.

Rel.

ehisorile italiene, care sunt zidite pe Marea Adriatică.

În această *NYOMDA* să lucrează foile — așa numite — ale partidului național român „*Lupta*” și „*Poporul Român*” steagul *Bănătenilor* moderni de astăzi.

Înainte de asta cu 2 ani am avut nenorocirea de am lucrat în această tipografie infectă, însă norocul meu, că nu mult am stat. Insă acum după întoarcere, iar m'a pus mama dracului să primesc ofertul dlui *Birăucz Döme* (*Racul*), făgăduindu-mi câte verzi și uscate.

De nevoie am primit, crezând că și-a schimbat năravul. Insă la câteva zile, am observat, că lupul își lapăpă părul, dar *Birăucz năravul nu*.

Ascultați numai: — *Racul* când înoată merge cu dosul spre Sud și de uitat se uită spre Vest, așa și *Birăucz*, când promite e la Ost și după-ce își ia ochelarii de pe nas se întoarce spre Nord.

Cu mine s'a întâmplat cazul acesta iubiți cetitori. La Ost mi-a promis condiție sigură și la săptămână a negat-o, adică ce-a scuiptat a lins, însă dlui a greșit calea, și mi-a spus ca la *Polul-Nordic*, după o săptămână de lucru, că *Luni să nu mai vin*.

Eu ca muncitor conștient mi-am zis: tot omul e stăpân în casa lui, așa și dl *Birăucz*, fost odată tipograf prin *Cismegiul* din *București*, azi a ajuns proprietar de *nyomda* de pivniță și stăpân burghez, conducătorul presei partidului național, căruia i-am ascultat porunca. Insă faptul nu l'am lăsat mort. Dlui a făcut și cu alții astfel de nedreptăți. Insă și proverbul zice: *Ulciorul atât merge la fântână până se sparge*.

Noi culegătorii tipografi având o organizație puternică și un comitet de împăciuire, compus din patroni și muncitori, l'am dat pe mâna lor, ca să-l învețe de omenie. Comitetul de împăciuire a declarat în ședința sa, că *dl Birăucz e deobligat a-mi trimite banii de pe cele două săptămâni de abdicere, pe cari nu le-am lucrat, adică minimalul după tarif 35 coroane, cari fac suma pe 2 săptămâni de: 70 coroane*.

Banii trimiși de dl *Birăucz* i-am primit în comuna mea natală.

Aici i-s'a spart ulciorul, și înăuntru a fost un *Rac*, care înnoată de-a valma, dacă mai dă peste vre-o doi-trei ca mine, apoi cu siguranță, i-se va potrivi vorba mea, se va uita cu 4 ochi la *NYOMDA* din *István-ut*, fost-a odată a lui și azi măne a „*esendes-társ*”-ului factorului *Fridmann*, care îi dă bani pe nevăzute, și atunci când i-se va sparge și al 2-lea ulcior, *Fridmann* îi va arăta, că a fost cassar lista cu cifre negre, care cu siguranță îl va face să tresară pe fostul tipograf și de mânie va lua umbrela și s'o întoarce spre *Cismegiul* ear, unde cântă păsările *Bucureștene*.

Ca să-ți descriu atelierul nu mă indeamnă inima dle *Birăucz*, ar fi indeajuns dacă fieștecare vizitator, ar cere ca să-i arăți izvorul din tipografie (*nyomda*), care m'a interesat mult, pe mine mai ales atunci, când era să-mi rup picioarele, și aceea dle *Birăucz* ai face mult mai bine când accepți pe cineva, să-i spui totodată, ca în fiecare dimineață să deschidă ferestrele pline de paiangeni și să măture, să facă foc și să spele forma, să cumpere foi (sulloi), să curețe castele și mașinile de praful.

Bată-i să-i bată, 4 băieți înși dle *Birăucz*, și toți patru îi lucrează la zi mai puțin 12 $\frac{1}{2}$ ore, azi-măne îi va mai trebui niște parale pentru instalarea unui cimitir, cu din parte-mi țiași zice ca să nu te coste bani, să-l instalezi lângă izvor, maclaturi sunt destule ca să-i poți acoperi. Pe dnul *Fridmann* de acum țil recomand ca înmormântar fiindcă știe să injure și să bată ca pe timpul *Impăratului Verde*.

Multe ar mai fi de înșirat dle *Birăucz*, însă pară-ți bine, că le trec cu vederea și ca de încheiat spre învățătură, primește mulțumitele mele pentru cele 70 de cor. Rămân eu stimă al d-tale spune în ochi

Ioan Bulean, culegător tipograf.

CRONICA.

Muncitorii români din Budapesta în întruniri și conferințe științifice, serate literare, în fiecare *Duminecă seara la orele 8, în sala ospătării Holecz Marton, VII, Huszár-utza Nr. 10, colț cu Szegényház-tér.*

— **Tuturor tovarășilor de luptă.** Prin aceste puține cuvinte ne adresăm tuturor acelor tovarăși din provincie, atât dela sate cât și dela orașe, a înființa secțiunii românești ale partidului socialdemocrat. În cari să putem strânge muncitorimea română, ca s'o cultivăm și s'o organizăm, pe baza ideilor socialdemocrate.

Pe lucru tovarăși!

— **De-ale muncitorimeii române din Budapesta.** *Duminecă, în 24 Ianuarie, seara la orele 7, tovarășul Aurel Cristea, a dat darea de seamă asupra congresului.*

Duminecă, în 31 Ianuarie, s'a ținut o ședință sub prezidenția tovarășei Chiva Voina, asupra organizațiilor muncitorești.

Duminecă în 6 Februarie, seara la orele 7 jumătate tovarășul Iosif Csiser, salută în numele comitetului pe cei prezenți, și recomandă de președinte pe tovarășul Aurel Cristea, care într'o scurtă vorbire, arată starea secțiunii române din Budapesta și roagă pe tovarăși ca să caute a face agitație cât mai largă printre tovarăși, a aduce membri noi, spre a putea înainta secțiunea la gradul ce i-se cere, apoi predă cuvântul tovarășului Ioan Mihut, care vorbește asupra Stărei politice din Ungaria, arătând întreaga istorie a guvernelor de până acum, precum a guvernului coaliționist, face o comparație între politica Ungară și cea din străinătate.

Apoi a urmat serata literară. Declamând următorii tovarăși, *Iosif Csiser, Ioan Șteflea și Gligon.*

La orele 11 tovarășul președinte declară ședința de închisă.

*Duminecă, în 14 Februarie, seara la orele 8, tov. Csiser, recomandă de președinte pe tovarășul George Boeriu, care mulțumește pentru încrederea ce i-s'a pus, spune că la ordinea zilei e: *Presă*. La acest punct au vorbit tovarășii Ioan Mihut, Iosif Csiser și Aurel Cristea. Toți trei au arătat, că muncitorimea română din Ungaria, e cea mai înapoiată în cultură, iar a doua, s'au nu-și cunoaște, sau nu voește a-și cunoaște de chemarea sa, pentru-că nu se face agitație așa după-cum ar trebui în interesul foilor noastre. Cer ca tovarășii, să caute și să agite în toate părțile, spre a putea eda una din foile noastre, ca foaie săptămânală și politică.*

— **Lupta pentru existență.** O știre simplă, însă te umple de fiori. Te face să te revolți.

Un băcan din Budapesta avea nevoie de un servitor de prăvălie. Fiind om mai comod nu s'a ostenit până la vre-un birou, ci a afișat pur și simplu pe fereastra prăvăliei hârtia: — *Se caută un servitor.*

A doua zi des de dimineață înaintea băcănii cu plicina era o formală adunare de oameni. Sute de oameni amărâți, flămânzi, rupți, zdrențoși, care de care să bătea să ajungă lângă ușă, și așteptau sosirea băcanului.

Un bătrân zicea unui tânăr:

— *Lasă-mă pe mine înalte — că am 4 (patru) copii cari stămânzesc acasă, și-s fără căldură, d-ta ești încă tânăr.*

Tânărul i-a răspuns:

— *Îți cred draguțule, dar nu mă vezi, că stau să mor de foame și de frig, că sunt desbrăcat.*

Și multe alte scene înfloritoare din mizeria omenească s'a petrecut înaintea băcănii. Unul a fost primit de servitor, iar ceilalți privind cu capul în pământ, au pornit mai departe pe stradele capitalei. Gândindu-se fiecare la mizeria în care se află.

Acum să vedem cine agită contra clasei de sus? Noi. sau mizeria? Astea nu le văd procurorii regiști. Când vezi astfel de scene,

părul și se face măciucă pe cap, dinții-s erantănești în gură, pumnul și se încheață, și ca o fiară sălbatică te-ai năpusti asupra acelora ce țin sus și tare la nedreptățile ce se fac în societatea de azi.

Dacă domnii procuri ar vedea astea, atunci la tot cazul credem, că s'ar mai domoli. Și nu vor ridica procese la toate nimiciurile.

— **De ce a-ți emigrat?** O sumedenie de oameni emigrează (călătorește) din Ungaria în America. Cumintenia oficioasă zice, că: „agenții fără suflet” înșală poporul în țări străine.

Insă cine a stat de vorbă cu vr'un emigrant, care cunoaște domnia nerușinată a oligarhiei ungurești, foarte ușor știe să răspundă la aceasta întrebare.

— Din Canaanul unguresc, de unde curge laptele și mierea, pe seama celor cu miile de jughăre de pământ, mizeria și lipsa cele mari aruncă brațele muncitoare în America, și nu „agenții”!

Multe cuvinte am scris și scriem în coloanele foaiei noastre despre nedreptățile ce se fac față de popoarele din această țară, și ce-i face ca să plece la America.

Insă — după-cum cetim în foaia soră „Nepakarát” ce apare în New-York — că redactorul foii „Szabadság” (Libertatea) ce apare în Cleveland, pune întrebarea unguilor, că de ce-au emigrat în America? Promite 20 de dolari aceluia, care va da răspunsul cel mai „bun.”

Douăzeci de dolari e sumă însemnată între împrejurările de azi, să dă cu socoteala că conducătorii din America vor fi primii cari își vor trimite concursurile. Va fi interesant să cetești în „Szabadság”-ul, când vor scrie despre dânsii, că: 1. Eu pentru defraudare. 2. Eu pentru furătură. 3. Eu pentru jefuire. 4. Eu pentru falsificare de cambii și jafuirea poporului. 5. Eu am făcut silă unei fetițe. 6. Muncitorul va zice: *Eu pentru fărădelegile și meziaria m'a făcut să părăsesc Tulipania.*

Acum așteptăm cu mare interes rezultatul acestui concurs.

— **Omorât de lemne — cauza mizeria.** Stefan Rotariu din Găești, fiind gerul mare, ca om sărac, sa socotit să ia un lemn două din pădurea erarului. Insă voind a scoate o țâpă mai groasă din grămadă, aceasta s'a prăbușit peste dânsul omorându-l la moment. Ii deplâng 4 copilași mici.

— **Spintecători de femei.** Acum de un timp încoace, niște indivizi sălbatici comit zi de zi atentate contra femeilor și fetițelor spintecându-le partea din jos a foalei.

Până acum s'a întâmplat circa 30 de atentate în felul acesta, contra femeilor și fetițelor.

Politia încă până acum nu a fost în stare a prinde aceste bestii. Totodată politia din Berlin făgăduiește 1000 de mărci aceluia, care va fi în stare a prinde pe acea bestie, îmbrăcată în piele de om.

Se crede că-s mai mulți, astfel de atentatori.

Politia face apel tuturor acelora cari stau în serviciul orașului să le de-a mână de ajutor, ca să poată prinde aceste bestii răufăcătoare.

— **Către frații români, cari plece sau cari se află în America.** După cum am fost amintit în unul din numerii noștri trecuți, că în Nord-America în orașul Erie Pa, s'a înființat secțiunea română a partidului socialdemocrat internațional, așa că toți acei tovarăși, cari plece la America sau cari se află deja acolo sunt rugați a căuta sediul secțiunii, iar dacă voese vre-o deslușire dela frații noștri de acolo, să se adreseze pe adresa: *Cercul muncitorilor socialiști români, Erie-Pa, 518 W, 19 Str. U. St. of America.*

— **Cum prostese popii?** În Iglau (Moravia), preotul *Dreiseidl* învață religia pe școlarii din clasa V-a reală, și în timpul acela le-a ținut și o poveste școlariilor

asupra: că într'un sat din Galiția, un țăran a cumpărat cu bani gata o bucată de pământ, dar evitanță nu a primit. În scurt timp țăranul a murit, și a venit urmașul ca să-și ia altan averea. Dela acesta însă proprietarul dinainte al pământului a cerut ca să-i plătească pământul (că știa, că țăranului căruia ia vândut pământul, nu ia dat evitanță, și-a murit, așadară poate să mai pretindă prețul pământului mai odată dela urmașul său).

Insă urmașul știind sigur, că țăranul a plătit pământul, numai atât că nu putea documenta, că n'avea evitanță.

Văzându-se în acest năcaz, a început să se roage, a mers la mormântul țăranului, și a rugat pe mort ca să-i ajute. Și iată: *Mormântul s'a deschis, și țăranul mort s'a sculat și a eșit afară din el, s'a dus la judecătorie, și acolo a mărturisit sub jurământ, că el a plătit prețul pământului, după aceea a mulțumit și s'a răntors iarăși în mormânt și iarăși a fost mort.*

Urmașul lui n'a trebuit să plătească nimic mai mult. Lucru acesta s'a întâmplat în anul 1908.

Natural, că școlarii au început să rădă pe dl părinte, când părintele le-a spus, că asupra acestui lucru nu-i de răs nimic, de oare-ce lucrul acesta s'a întâmplat, și care nu crede, acela poate să scrie în satul numit, că el ori-cui dă adresa. Fără comentariu.

— **Apă sfințită, spre vindecarea bolnavilor.** Omul crede, că din ce are cineva mai mare rang, cu atâta trebuie să fie și mai cuminte. Cine crede asta, atunci să cetească următoarele:

Nevasta moștenitorului de tron Francisc Ferdinand, mai săptămânile trecute a făcut o mare și sfântă donațiune pentru bolnavi. După-cum se cere dela un bun catolic, umblă regulat la ruga din Lourdes. Natural, că și în anul acesta s'a dus la Lourdes. Insă cu această ocaziune, s'a făcut renumită, că a adus cu sine și 1 litră de apă sfințită pe care a dăruit-o spitalului vienez Wiener Allgemeines Krankenhaus, cu aceea, ca pe catolicii greu bolnavi — să-i vindece cu dânsa. . . .

Măi, măi, ce femei cultă trebuie să fie moștenitoarea tronului? Și ce inimă bună, prin dăruirea apei sfințite. Așa zău!

— **Statistica morților și răniților a cataclismului din Sudul Italiei.** După-cum am fost amintit și noi în unul din numerii trecuți despre groaznicul cutremur de pământ și de mare, în urma căreia s'a întâmplat marea nenorocire, prăbușindu-se casele pe locuitori, iar marea infuriată a dat peste orașele de pe țărmu-i, măturând și ducând cu sine tot ce ia stat în cale.

Correspondentul special al ziarului „New-York Herald” publică următoarea statistică: Morți în Messina 108.000, în Reggio 31.000, în Palira 4500, în Mileto 2300, în Bagnora 800, în St. Giovanni 3700, în Pelaro 2300, în Scyla 2800, laolaltă 156.400. La această sumă se mai adaugă morții din localități mai mici. Suma totală a morților e de 160.000.

La aceasta se mai adaugă și numărul răniților care asemenea e foarte însemnat.

De pe cîmpul de luptă

Lucrătorii bărdăși.

Următoarele locuri sunt de ocultat:

In grevă este orașul: Mindszent.

Inaintea grevei stau orașele: Nagyvárad, Lengyelöt, Kaposvár.

Sub boicot sunt: Pécs Végli József, Abony Mészáros Sándor, Törökszentmiklós Alföldi Imre, Alföldi József Karakas Bálint, Erdödy Gyula și Rajna János. Orosháza: Sülle József și Fii. Bonyhád Pick Henrik.

Lucrătorii constructori.

De ocultat e în Ungaria pentru muncitori constructori: Arad, Békés, Szolnok, Zilah, Nagycsanak, Nagybecskerek, Orăștie (construcția colegiului).

ATENȚIUNE!

Rugăm pe acei tovarăși, cari au din întâmplare Nrii 1, 2, 3, 4, 6, 8, din „Adevărul” de pe anul 1907, iar Nrul 6 din „Adevărul” de pe anul 1908.

Totodată Nr. 3 din „Glasul Poporului” de pe anul 1907, ca să ni-le trimită la Redacție iar în schimb vor primi o carte folositoare.

Bibliografie.

In curând va eși de sub tipar un „MEMORAND”

cătră poporul muncitor.

Prețul unei broșuri va fi: 20 fleri.

Broșura se poate comanda dela tovarășul Pompejus Geza Bănașanul, LUGOJ, Nitzky-utca Nr. 1.

A apărut

Calendarul Muncii pe anul 1909.

Cu un bogat cuprins. Se află de vânzare la „Cercul România Muncitoare”, București, Calea Victoriei Nr. 91. Prețul 25 bani.

Poșta redacției.

G. Bindea și G. Cristea, Statul Ohio, N. America. Cele trimise le-am primit. Vă mulțumim. Agitație să faceți numai înainte ca până acum în interesul foilor noastre. Faceți abonenți cât mai mulți. Vă trimitem câte 10 numere de agitație. Inființați și o secțiune română a partidului socialdemocrat internațional, ca tovarășii din Erie, Pennsylvania, acolo nu trebuie să aveți teamă de autorități. Puteți face ce vă place. Și muncitorul român e mai ușor de organizat decât la noi, pentru-că aici atât autoritățile cât și popii îl țin pe bietul muncitor în ghieră ca să nu se organizeze. Cu timpul, dacă vă dați silința cu toții câți vă aflați azi în America, cari cunoașteți intrucâtva organizația, puteți organiza foarte bine întreaga muncitorime română ce se află în America, îi scoateți din ghiarele popilor și inființați secțiuni românești în toate orașele în cari se află muncitori români. Numai înainte pe calea aceasta.

Poetului Mandarin. Numai scrieți. Ii destul. Poeziile trimise le vom publica când vom avea lipsă de umplutură.

Goliat. Ești greșit. Ai început cu una și te ocupi cu unsprezece. Nu se poate să se publice.

Lazăr în B. Intre cele trimise n'am găsit nimic socialism. Așadară — la coșară.

P. M. în C. Poate nrul viitor.

Toți acei căror le-a expirat abonamentul, sunt rugați a-l reînnoi, căci în caz contrar suspendăm trimiterea foilor.

CĂRȚILE NOASTRE.

La administrația noastră se află următoarele cărți spre vânzare:

Cartea muncitorului	12	fileri
Statul viitor și socialdemocrația	26	„
Tactica socialdemocrației	20	„
Serisori colectiviste	12	„
Socialismul și intelectualii	26	„
Studiu critic asupra socialismului român	32	„
Din ideile fundamentale ale socialismului științific	50	„
Femeile în revoluția din Rusia	20	„
Colectivismul de Jules Guesde	12	„
Conceptia materialistă a istoriei	60	„

Toate aceste cărți să trimit numai atunci, când costul plus 10 fleri pentru expediție să trimit înainte.

Tipografia Világosság, societate anonyma. Budapest, VII, Nyár-utca 1.